

Miért költünk többet a választási években?

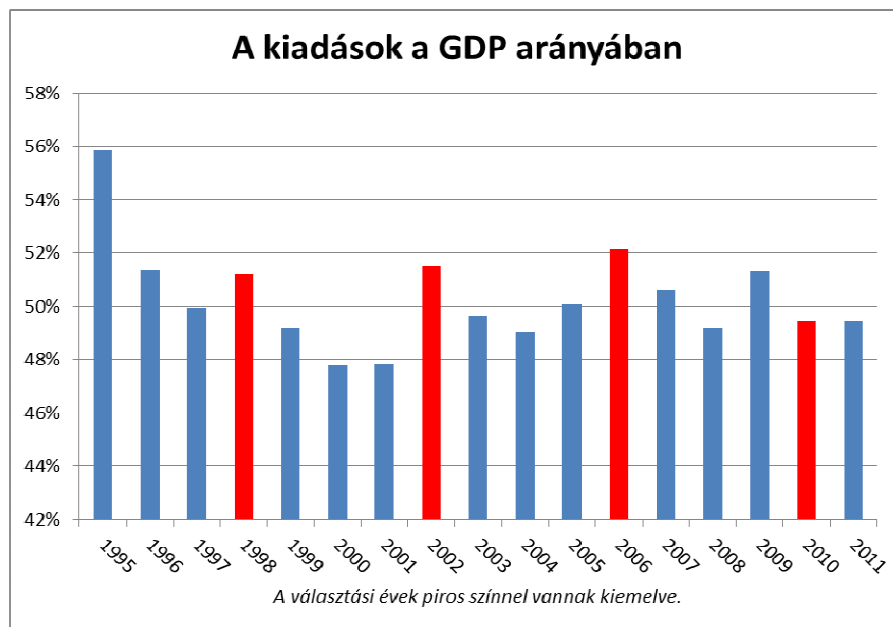
A magyar fiskális politikában rendkívül erős a politikai ciklus hatása: a költségvetési kiadások választási években meglódnak, amit a következő egy-két évben a kiadások visszafogása követ. Valamilyen mértékben minden demokratikus országban működik ilyesfajta politikai ciklus, hiszen a kormányt adó pártok elemi érdeke, hogy a választások előtt kicsit bőkezűbben bánjanak a közös kasszával és növeljék újraválasztásuk esélyeit. A kérdés az, hogy ezt az érdeket milyen mértékben tudják korlátozni a demokratikus intézmények és a pénzpiacok. A költségvetési szabályok, az Állami Számvevőszék, vagy az ellenzéki pártok közvetlenül is akadályokat emelhetnek a túlköltekezés elé. A szaksajtónak inkább közvetett a szerepe: részletesen beszámolhat a pazarló intézkedésekről és ezzel elérheti, hogy a belföldi és külföldi befektetők – kockázatosnak ítélve a kormányzati terveket, kisebb lelkesedéssel vásároljanak államkötvényeket. Ez pedig szűkíti a kormány mozgásterét és önmérsékletre ösztönzi a választók kegyeiért versengő politikusokat.

Az új demokráciákban ezek a korlátozó intézmények, és a média ereje is többnyire gyengébb. Maguk a szavazók pedig könnyebben megteveszthetők lehetnek: kevésbé pontosan érzékelik a kormányzati programok költségeit és ezért nagyobb igényt támasztanak ezekre, mint amennyit készek adójukkal megfinanszírozni. Emellett a kádári örökségként fennmaradt politikai beidegződések és állampolgári attitűdök is hozzájárulnak az államháztartási hiány politikai ciklusokat követő kilengéseéhez. A politikai licit induló tétje a kölcsönből finanszírozott, a lehetőségeinknél magasabb fogyasztás, a kiterjedt ellátórendszer és az óvatos reformpolitika ígérete, ami az átalakítás fokozatosságával igyekszik megóvni a lakosságot fogyasztási színvonalának időleges csökkenésétől.

A rendszerváltás első éveire különösen jellemző, hogy a jóléti ellátásokat a társadalmi feszültségek levezetésére, villámhárítóként használta a kormányzat: elsősorban ez magyarázza a korhatár előtti nyugdíjazási lehetőségek és az anyasági ellátások kiterjedtségét. A költségvetési rendszer olyan bonyolult és terjedelmes, hogy csak kevesen képesek átlátni, és ritkán derül ki, hogy egy adott kiadásnak pontosan mi is az eredménye –

így azután a felelőtlen költekezésnek rövid távon alig van akadálya; a deficit ciklikus kilengéseit legfeljebb az EU elvárások és a külső befektetők reagálása tompítja valamelyest.

1. táblázat: Magyar költségvetési kiadások alakulása, 1995-2011

Az összes államháztartási kiadás GDP-hez mért aránya 1993-ig nőtt, majd 1996-ig jelentősen csökkent (közel 15% ponttal). Ezt követően 48 és 53% között mozgott. A kamatkiadások jelentősen megnöttek 1996-ra (9,18%-ára a GDP-nek), de 2003-ra reálértéken ennek kevesebb, mint felére csökkentek (4,06%) – manapság jóval kisebb ez a tétel GDP-arányosan, mint a 90-es évek közepén, de 2002 óta ismét körülbelül 20%-ot emelkedett. Mindeközben a jóléti funkciókra fordított kiadások csökkentek 1995-öt követően (18%-ról körülbelül 15%-re), viszont az évtized végére már határozottan nőni kezdtek, 1997 és 2006 között az inflációt meghaladó mértékben (0,26 százalékponttal évente); így 2006-ra a jóléti funkciókra fordított kiadások reálértéken számolva meghaladták a 1992-es szintet. Kiemelendő még a gazdasági funkciókra költött kiadások reálértékének jelentős emelkedése: ezek legnagyobb részét 1998-ra, 2002-re és 2006-ra esnek (rendre 44%, 34% és 17%-os emelkedésekkel az előző évi értékekhez képest). A 2002-es emelkedés nagyrészt az autópálya-építésekre fordított kiadások növekedésével magyarázható.

Források és érdeklődő olvasók számára további olvasmányok:

amipenzunk.hu - [adatbázis](#)

Brender, Adi & Drazen, Allan (2005): Political budget cycles in new versus established democracies, Journal of Monetary Economics, vol. 52(7),1271-1295 o.

Csillag I. (2007): Visszaeső költségvetés-politika Pénzügyi Szemle 2007/2

Gál R.I. (2007): [Ciklusok a magyar nyugdíjrendszerben.](#) Nyugdíj és időskor témájával foglalkozó kerekasztal, 2007.április 23.